

Lovudkast, som er af saa stor Betydning, idet der er Tale om at virke ødelæggende, ikke paa en enkelt Familie, men paa en talrig Mængde af Mølleieere her i Landet, været mig paafaldende at see den store Skyndsomhed, hvormed det er blevet forelagt. Naar vi nylig have haft tvende andre Lovudkast til Behandling her i Salen, som vistnok havde deres Betydning, men som dog ikke paa nogen Maade kunne sammenlignes med den Virkning og de Følger, dette Lovudkast vil have, saa vil man der finde, at der var nedsat Commissioner til at tage Spørgsmaalene under Overveelse; man vil finde, at der var indhentet Erklæringer fra Autoriteter, som kunde give Oplysninger. Deras sporer man ikke det Mindste i nærværende Lovudkast; man har kun indhentet Betænkning hos 2 Autoriteter, nemlig den forrige Fabriksdirecteur og Bestyrelsen for den polytechniske Lærestift; de have begge erklæret sig aldeles imod det i alt Væsentligt, nemlig med Hensyn til Næringsfriheden, og Andre vare ikke spurgt, — men desuagtet foreligger dette Lovudkast. Uden at tage Hensyn til de høist betænelige Følger for Mølleieerne, uden at tage Hensyn til de Forviklinger, der ville opstaae mellem Giere og Leiere, mellem Giere og Fæstere, gives der her Bestemmelser, som ville have de allerbetæneligste Følger, og som angaae saa mange og saa talrige Classer af Medborgere, at man vistnok bør betænke sig paa at gaae ind derpaa, og at man vistnok ogsaa kunde have forlangt, at Spørgsmaalet var blevet nøiere undersøgt, forinden Lovudkastet var blevet forelagt.

Ordføreren: Selv om man betragtede det nærværende Lovudkast nærmest fra Møllernes Standpunkt, saa vil det dog væsentligt — forekommer det mig — komme an paa, hvorvidt Møllerne maatte finde sig vel tjente med det og maatte foretrække det fremfor den nuværende Tilstand, og det er min Overbeviisning, at, hvis Lovudkastet gaaer igjennem, saaledes som det er forandret af Udvalget, saa ville Møllerne være langt bedre tjente med dette end med den nuværende spævendende Tilstand (Ja!). Forresten kan jeg ikke forstaae, hvorledes man her i denne Sag kan tale mere om velerhvervede Rettigheder, eller om Kræn-

felse af velerhvervede Rettigheder, end i Sagen angaaende Bagergaardene i Kjøbenhavn; det forekommer mig nemlig ikke, at man kan sige, at Lovgivningen har tillagt Møllerne en større Ret end Bagerne i Kjøbenhavn. Der er af flere ærede Talere paaberaabt forskjellige Argumenter for, at Møllerne skulde have en saaledes Ret. Der var blandt Andre een af de ærede Talere, der paaberaabte sig afdøde Mandix; men, idet den ærede Taler citerede Mandix's Ord, sagde han, at Mandix har sagt, at, „saaledes som det nu staaer i Loven, have Møllerne en Ret.“ Ja, det er utvivlsomt; det er aldeles vist, at, saaledes som det dengang stod i den daværende Lov, havde Møllerne en Ret til at fordre, at nye Møller ikke anlagdes, naar de gamle beqvemt kunde besørge Malingen; men den ærede Taler har saa lidt som nogen af de andre ærede Talere efter min Overbeviisning beviist, at ikke Staten skulde have en fuldkommen gyldig Ret til at forandre dette Forhold, naar den fandt, at Almeenvellet fordrede det. Saalænge der staaer i Loven, at saaledes skal der forholdes ved nye Møllers Anlæg, have de nuværende Møllere naturligtvis Ret til at fordre, at disse Bestemmelser tagttages, og til at paastaae, at ingen ny Mølle anlægges uden i Overensstemmelse med disse Bestemmelser; men jeg troer, at det er ligesaa klart, at den lovgivende Magt er fuldkommen berettiget til, naar den troer, at det er retfærdigt og billigt, at forandre Betingelserne for nye Møllers Anlæg. Og, hvis den maatte finde det retfærdigt og billigt at sige: „det skal slet ikke komme an paa enten der er Mølletrang tilstede eller ikke,“ saa maatte den ogsaa have Ret dertil. Møllernes reelle Rettigheder betages dem ikke ved dette Lovforslag, hverken saaledes, som det er forelagt af Regjeringen, eller som det er ændret af Udvalget. Møllernes Rettigheder betages dem ikke, hvis de have nogen, men Andre gjøres kun deelagtige i disse Rettigheder. Staten har aldrig sagt, at der aldrig maatte være flere Møller, men Staten har til visse Tider sagt: der maa ikke være flere end saa mange, som Borgernes Tarv udrøver; men det maa da være Staten overladt til enhver Tid at sige: „Borgernes Tarv fordrer nu, at Møllenæringen